

Η οικονομία χρειάζεται καλή διακυβέρνηση

Της ΜΙΡΑΝΤΑΣ ΞΑΦΑ*

ΤΟ ΑΡΘΡΟ αυτό αναφέρεται σε τέσσερα συναφή θέματα: Πρώτον, στη διεθνή συγκυρία και πώς αυτή επηρεάζει προσπάθειες σταθεροποίησης και ανάπτυξης μεμονωμένων οικονομιών. Δεύτερον, στη διεθνή εμπειρία, που τείνουμε να ξεχνάμε στην Ελλάδα, για στοιχεία που συνθέτουν την αυτοδύναμη ανάπτυξη. Τρίτον, στην σταθεροποίηση και ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας: Από πού ξεκινήσαμε, πού βρισκόμαστε και πού πρέπει να πάμε. Τέλος, αναλύονται τα εμπόδια που συντίθηση προηγούμενη κυβέρνηση στην άσκηση ανάπτυξικής πολιτικής.

ΕΔΩ και τρία χρόνια η διεθνής οικονομία χαρακτηρίζεται από μια παρατεταμένη ύφεση που επηρεάζει σε κάποιο βαθμό το σύνολο των βιομηχανικών χωρών. Τα σχετικά υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε ορισμένες χώρες, όπως η Γερμανία μετά την ενοποίηση, εμποδίζουν την ταχύτερη υποχώρηση των επιτοκίων διεθνώς, περιορίζουν την διαθεσιμότητα αποταμευτικών πόρων, υπονομεύουν τη σταθερότητα των ισοτιμιών, και καθυστερούν την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Είναι πάντως ενθαρρυντικό ότι σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στη Λατινική Αμερική και στη Νοτιοανατολική Ασία, σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης παρά τη διεθνή ύφεση. Χώρες σαν την Κίνα και τη Χίλι έχουν αναπτύσσονται σήμερα με ρυθμούς που ξεπερνούν το 8% ετησίως. Οι εντυπωσιακές επιδόσεις των χωρών αυτών υπογραμμίζουν τα μεγάλα οφέλη που προκύπτουν από τη συστηματική προσπάθεια που κατέβαλαν ώστε να σταθεροποιούνται τις οικονομίες τους και να ενδυναμώσουν τους μηχανισμούς της αγοράς. Παρόμοιες τάσεις, σε μικρότερη κλίμακα, αρχίζουν να διαφαίνονται σε ορισμένες από τις χώρες του πρώην Σοβιετικού μπλοκ που βρίσκονται σε μετάβαση προς την ελεύθερη οικονομία.

* Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Ρεπορτάρια των Ηνωμένων Πολιτειών. Στέλεχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, εργάστηκε ως Οικονομικός Σύμβουλος του πρωθυπουργού από τα μέσα του 1991 μέχρι τον Οκτώβριο του 1993.

Δεύτερο στοιχείο του διεθνούς περιβάλλοντος είναι η αύξηση της ανεργίας, ιδιαίτερα στην Ευρώπη όπου έχει φτάσει στο υψηλότερο σημείο της μεταπολεμικής περιόδου. Η αντιστροφή αυτής της τάσεως στην Ευρώπη θα αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολη στον ληφθότα θαρραλέα διαρθρωτικά μέτρα. Δεν είναι τυχαίο ότι η ανεργία στην Κοινότητα δεν μειώνεται κάτω από το 7% ακόμα και σε περιόδους ανάκαμψης, ενώ στην Αμερική σπάνια ξεπερνάει αυτό το ποσοστό ακόμα και σε περιόδους ύφεσης. Αυτό είναι χαρακτηριστικό της έλλειψης ευκαμψίας στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, όπου τα υπερβολικά υψηλά κατώτατα ημερομίσθια και οι περιορισμοί στις απολύσεις αποτρέπουν τις προσλήψεις.

Το τρίτο χαρακτηριστικό της διεθνούς συγκυρίας, αποτέλεσμα των δύο προηγουμένων, είναι ο προστετυπισμός. Φέτος συμπληρώνονται επτά χρόνια από την έναρξη των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ουρουγουανής για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, χωρίς ορατό αποτέλεσμα. Τυχόν αποτυχία των διαπραγματεύσεων θα είχε σαν αποτέλεσμα την ένταση των εμπορικών σχέσεων παγκοσμίως και θα υπονόμευε την ανάκαμψη του διεθνούς εμπορίου και της ανάπτυξης.

Τα τρία αυτά στοιχεία συνθέτουν ένα διεθνής οικονομικό περιβάλλον το οποίο δεν υποβοηθάει τις προσπάθειες μεταρρυθμίσεων προς την κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς. Αυτό το σχόλιο αφορά όχι μόνο τις χώρες του πρώην Σοβιετικού μπλοκ, αλλά και εμάς τους ίδιους στην Ελλάδα. Οι μεταρρυθμίσεις είναι πολύ πιο εύκολες σε ένα διεθνής οικονομικό περιβάλλον ταχύρρυθμης ανάπτυξης και ανοικτών αγορών, όπως αυτό που είχαμε σχεδόν ολόκληρη την περασμένη δεκαετία, παρά σε ένα περιβάλλον διεθνούς ύφεσης και προστετυπισμού.

ΕΡΧΟΜΑΙ τώρα στο θέμα της αυτοδύναμης ανάπτυξης και των στοιχείων που τη συνθέτουν. Υπάρχει, τα τελευταία χρόνια, μια «ήσυχη» επανάσταση η οποία συνίσταται στην ευρεία αποδοχή παγκοσμίως μιας σειράς αρχών πάνω στον αποτελεσματικότερο τρόπο επίτευξης αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης – του είδους της ανά-

πτυξής που επιτρέπει στις κοινωνίες να επιτυγχάνουν σταθερή και μόνιμη θελτίωση στο βιοτικό τους επίπεδο. Την επανάσταση αυτή παρακολουθούμε σήμερα στην Ιταλία, στη Λατινική Αμερική και στο πρώην Σοβιετικό μπλοκ. Ποιες είναι αυτές οι αρχές;

Πρώτον, η χάραξη και η άσκηση αποτελεσματικής οικονομικής πολιτικής θεωρούνται αναγκαία ανταπόκριση στο αίτημα για καλύτερη διακυβέρνηση. Αυτό το αίτημα παίρνει πολλές μορφές, ανάλογα με τη χώρα, και προκαλεί αλλαγές στις προσδοκίες των λαών ως προς τα στοιχεία που αποτελούν αποτελεσματική πολιτική ηγεσία. Τα στοιχεία αυτά είναι:

- Η δημιουργία ενός οράματος και μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την επίτευξη αυτού του οράματος
- Ο παραμερισμός πολιτικών διαφορών προς όφελος της εθνικής προσπάθειας για θελτίωση των οικονομικών συνθηκών, πράγμα που δεν έχουμε επιτύχει στην Ελλάδα, ούτε μεταξύ των κομμάτων, ούτε μέσα στα ίδια τα κόμματα
- Η εμμονή σε μια σταθερή πολιτική εξυγίανσης παρά τα παροδικά προβλήματα και παρά τα εντενόμενα αιτήματα για γρήγορα αποτελέσματα, τα οποία όμως δεν είναι βιώσιμα.

Ας αρνηθούμε επομένως να πάρουμε το μέρος εκείνων που υποστηρίζουν ότι η δημοκρατία ενέχει ένα τίμημα ως προς την ποιότητα της πολιτικής, ως προς την ανάγκη παλινδρομήσεων εν όψει εκλογών, και ότι δήθεν μόνο τα αυταρχικά καθεστώτα έχουν τη δύναμη να λαμβάνουν αποφασιστικά μέτρα. Αν ήταν έτσι, τότε πώς εξηγείται ότι σήμερα, που ολόκληρη η Λατινική Αμερική πλην της Κούβας είναι δημοκρατική, υπάρχει μια νέα οικονομική άνθηση που είναι αποτέλεσμα σκληρών οικονομικών επιπολογών: Πώς εξηγείται ότι για πρώτη φορά στην πρόσφατη οικονομική ιστορία η Αργεντινή, η Χιλή, η Βολιβία και η Βενεζουέλα απέκτησαν χαρημάτωρερο πληθωρισμό, πιο ταχύρρυθμη ανάπτυξη και χαρημάτωρερο δημόσιο χρέος από την Ελλάδα μετά την μετάβαση τους σε δημοκρατική διακυβέρνηση; Πώς εξηγείται ότι το Μεξικό, όπου έσπασε την κρίση των χρεών πριν 11 χρόνια, έχει σήμερα πλέονασμα >>>

>>>

στον προϋπολογισμό του και δημόσιο χρέος λιγότερο από το ένα τέταρτο του δικού μας σε σχέση με το εθνικό προϊόν; Πώς εξηγούνται οι γενναίες οικονομικές μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της ελεύθερης αγοράς στο πρώην Σοβιετικό μπλοκ;

Αυτές οι επιτυχίες απαιτούν εφευριτικότητα, ικανότητα και αποφασιστικότητα στο επίπεδο της πολιτικής γηγεσίας. Αυτό σημαίνει «καλή διακυβέρνηση».

Δεύτερον, μια συγκεκριμένη πλευρά της «καλής διακυβέρνησης» αφορά τον ρόλο του κράτους σε μια σύγχρονη κοινωνία προσανατολισμένη στην οικονομία της αγοράς. Η κυριότερη υποχρέωση του κράτους σε μια σύγχρονη κοινωνία είναι να συρρικνωθεί, τόσο με την έννοια των δαπανών του όσο και των παρεμβάσεων του στην οικονομία και να βελτιώσει την ποιότητά του. Το κράτος έχει αποτύχει παντού στον κόσμο σαν επενδυτής και παραγωγός. Ο ρόλος του κράτους δεν είναι η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών ούτε καν σε μονοπωλιακές αγορές, ούτε η εξασφάλιση θέσεων εργασίας στο δημόσιο. Είναι η δημιουργία ενός σταθερού πλαισίου κανόνων όπου δύο οι παίκτες – οι επιχειρήσεις, οι εργαζόμενοι, οι καταναλωτές, και οι εμπορικοί μας εταίροι – ενθαρρύνονται να εργαστούν όσο πιο επικοδιμητικά είναι δυνατόν για να συνεισφέρουν σε ανάπτυξη υψηλής ποιότητας, δηλαδή μόνιμη ανάπτυξη που σέβεται τα κοινά αγάθα, όπως το περιβάλλον, μειώνοντας συγχρόνως το θάρος που υφίστανται οι οικονομικά πιο ευάλωτοι.

Τρίτον, ποια είναι τα στοιχεία που συνθέτουν ένα τέτοιο πλαίσιο αρχών; Οι εμπειρίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, αλλά είναι εύκολο να διακρίνει κανείς τα κυριότερα στοιχεία μιας αποτελεσματικής στρατηγικής. Αυτά είναι έξι:

- ένα μεσοπρόθεσμο πλαίσιο, που θέτει ρεαλιστικούς στόχους δεδομένων των δυνατοτήτων της χώρας και καθορίζει την πολιτική που θα επιτύχει αυτούς τους στόχους, και η εμμονή στην πολιτική αυτή χωρίς πατινόρμοήσεις
- εξυγίανση στα δημόσια οικονομικά και μείωση των κρατικών παρεμβάσεων στην οικονομία
- μια κεντρική τράπεζα αρκετά ανεξάρτητη από την κυβέρνηση, ώστε να εφαρμόζει μια νομιμοποιητική πολιτική που έχει σαν μοναδικό στόχο τη σταθερότητα των τιμών
- μια σειρά διαρθρωτικών αλλαγών, ώστε να βελτιώθει η παραγωγικότητα σε όλους τους τομείς της οικονομίας, ιδιαίτερα εκεί όπου υπάρχουν κρατικά μονοπώλια
- μεγαλύτερο άνοιγμα της οικονομίας στις διεθνείς συναλλαγές, εμπορικές και επενδυτικές
- η παροχή ενός δικτύου ασφαλείας στα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας.

Αυτά τα έξι σημεία συνιστούν τη βασική agenda για υγιή οικονομική πολιτική. Αυτή η agenda έχει παράγει χειροποίαστές επιτυχίες σε κάθε είδους οικονομία ανά τον κόσμο. Η διεθνής εμπειρία δείχνει όμως επίσης ότι, ενώ είναι σαφές ότι υπάρχει σύγκλιση απόψεων πάνω στα στοιχεία που συνιστούν την ορθή οικονομική πολιτική, δεν είναι πάντα εύκολο η συναίνεση αυτή να μεταφραστεί σε συγκεκριμένη πολιτική.

Δύο τελευταίες παρατηρήσεις πριν αναφερθώ εκτενέστερα στην ελληνική οικονομία: Λέγεται συχνά ότι η ελληνική οικονομία είναι διαφορετική από τις άλλες και δεν πρέπει να συγκρίνεται με τη Λαστινική Αμερική ή με χώρες του πρώην Σοβιετικού μπλοκ. Η ελληνική οικονομία δεν είναι διαφορετική. Οι νόμοι της οικονομίας είναι σαν τους νόμους της φυσικής: Ισχύουν πάντοτε.

Τίθεται επίσης συχνά το ερώτημα: Ανάπτυξη πρώτα ή σταθεροποίηση πρώτα; Άντο είναι ψευτοδίλημμα. Η σταθεροποίηση είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Δεν νοείται ανάπτυξη με υψηλά δημόσια ελλείματα που τροφοδοτούν τον πληθωρισμό, απορροφούν σχεδόν το σύνολο των εγχώριων αποταμιευτικών πόρων και διαστρέψουν τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα. Δεν υπάρχει κανένα παράδειγμα χώρας που επέτυχε μόνιμη ανάπτυξη μέσα σε συνθήκες μακροοικονομικής αστάθειας.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ προϋπόθεση για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας είναι η μείωση των ελλειμάτων και η σταθεροποίηση του δημοσίου χρέους. Ύστερα από την εκρηκτική αύξηση των ελλειμάτων και του χρέους τη δεκαετία του 1980, το έλλειμμα μειώθηκε κατά το ήμισυ την τριετία 1991-93 με το σταθεροποιητικό πρόγραμμα που εφάρμοσε η κυβέρνηση και στήριξε τη Κοινότητα. Η πειθαρχία και η διαφάνεια στην πολιτική που επιτέλεσε στην περίοδο είναι η μείωση της δημόσιας δαπάνης σε χρεοκοπημένες δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Το ασφαλιστικό σύστημα αναμορφώθηκε ώστε να γίνει βιώσιμο. Περιορίστηκε το κοστός λειτουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών με τη ανώτατη όρια που τέθηκαν διά νόμου στη μισθοδοσία τους. Έγιναν σημαντικά θήματα για τη μείωση της φοροδιαφυγής με τη μηχανοργάνωση και τη διασταύρωση των στοιχείων. Επετέλευθηκαν πρωτογενή πλεονάσματα για πρώτη φορά ύστερα από δεκαετίες, ενώ οι δημόσιες δαπάνες επικεντρώθηκαν στις επενδύσεις υποδομής που ενισχύουν και τις ιδιωτικές επενδύσεις καθιστώντας τις πιο κερδοφόρες.

Αυτά όμως δεν αρκούν. Το χρέος της δεκαετίας του 1980 μας κάνει να τρέχουμε απλώς για να μενούμε επί τόπου. Οποιαδήποτε χαλάρωση των προσπαθειών δημοσιονομικής προσαρμογής δεν μεταβάτει απλώς το πρόβλημα στο μέλλον, αλλά το εντείνει, λόγω της συσσωρεύσεως δημοσίου χρέους. Όσο δηλαδή καθυστερεί η προσαρμογή, τόσο αυξάνεται η απαιτούμενη προσαρμογή, διότι η συσσωρεύση χρέους αυξάνει τα πρωτογενή πλεονάσματα που απαιτούνται ώστε να καλυφθούν οι τόκοι χωρίς προσφυγή σε περιπτέρω δανεισμό. Δεν υπάρχει επομένως περιθώριο για χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Ταυτόχρονα με τη σταθεροποίηση, ο στόχος της πολιτικής ήταν η δημιουργία συνθηκών που επιτρέπουν την άμεση κινητοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σε διάλογο τους τομείς. Η κυβέρνηση εφάρμοσε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα διαρθρωτικών αλλαγών, με επίκεντρο τη μείωση των κρατικών παρεμβάσεων στην οικονομία, τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου λειτουργίας των σημαρών και τις επενδύσεις υποδομής. Η άρση των μονοπώλια προνομίων του δημοσίου είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Είναι, για παράδειγμα, αδιστόντο σε μια τουριστική χώρα σαν την Ελλάδα να έχουμε μόνο κρατικά καζίνα και μαρίνες! Η αγορά δεν επιζητεί νέα επενδυτικά κίνητρα, αλλά άρση των αντικινήτρων που δημιουργούν τη παλυνομία, ο κρατικός παρεμβατισμός στη λειτουργία των αγορών και οι διαδαλώνδεις διαδικασίες που αυτός συνεπάγεται. Τα εμπόδια αυτά αποτελούν τροχοπέδη στις επενδύσεις και στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, επομένως η κατάργηση τους αποτελεί κατ' εξοχήν αναπτυξιακή πολιτική.

Αποφασιστική για τις διαρθρωτικές αλλαγές και την ανάπτυξη είναι η πρόοδος της αποκρατικοποίησης. Το όφελος για την οικονομία δεν είναι κυρίως ταμειακό. Είναι η αποδέσμευση οικονομι-

κών πόρων από δραστηριότητες που προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο λιγότερα απ' ότι οι ιδιωτικοί έχουν, με αποτέλεσμα την αύξηση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών. Έχοντας χάσει την επαφή με την έννοια του καταστήματα αφορολογήτων ειδών της Ελληνικής Διυλιστήρια και τα καζίνα δείχνονται αυτά το κέρδος όχι, φυσικά, επειδή έχουν ζεπεράσει τη δημοσιούπαλληλική νοοτροπία αλλά επειδή τυχαίους μονοπωλιακών προνομίων και κρατική στήριξης. Για παράδειγμα, η επανάπτυξη του ΟΤΕ μονοπωλιακό του καθεστώς οδήγησε στην κινητή ποιότητα των τηλεπικονιωνιών μας. Είναι πολύ αμφιθόλιο ότι οι επιχειρήσεις αυτές θα επιδιώνουν αν ανταγωνισμός ήταν ελεύθερος.

Την περίοδο 1990-93 και ιδιαίτερα τα δύο τελευταία χρόνια, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στις διαρθρωτικές αλλαγές και στην αποκρατικοποίηση. Καταργήθηκαν οι έλεγχοι τημών και συναλλήψης, απελευθερώθηκε το τραπεζικό σύστημα καταργήθηκε μία σειρά από ρυθμίσεις που περιήρχαν τον ανταγωνισμό. Οι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν σημαντικά και καταργήθηκε ο ειδικό φόρος τραπεζικών εργασιών ώστε να μειωθεί τη κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων. Εκσυγχρονίστηκε το θεομικό πλαίσιο λειτουργίας της κεφαλαιαράσ και του τραπεζικού συστήματος. Πολλές διορθώσεις επιχειρήσεων δημιουργήθηκαν ενώ από δεκαετίας, ενώ οι δημόσιες δαπάνες επικεντρώθηκαν στις επενδύσεις υποδομής που επειρύωνται την περιόδο. Οι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν σημαντικά στην περιόδο λειτουργίας της κεφαλαιαράσ και του τραπεζικού συστήματος. Πολλές διορθώσεις επιχειρήσεων δημιουργήθηκαν ενώ από δεκαετίας, ενώ οι δημόσιες δαπάνες επικεντρώθηκαν στις επενδύσεις υποδομής που περιήρχαν τον ανταγωνισμό. Μεγάλα έργα προχώρησαν με αυτοχρηματοδότηση από τον ιδιωτικό τομέα, όπως το αεροδρόμιο των Σπάτων, εξοικονομώντας περιορισμένους δημόσιους πόρους.

Η οικονομική πολιτική που ακολούθησε την περίοδο 1990-93 έχει θελτιώσει την αποδοτικότητα και τις προσποτικές ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας. Αυτό είναι ήδη εμφανές: Για πρώτη φορά από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, ο ρυθμός ανάπτυξης ξεπέρασε τον μέσο όρο της Κοινότητας αυτή την περίοδο ενώ συγχρόνως ο πληθωρισμός άρχισε να συγκλίνει με αυτό της Κοινότητας. Ξεκίνησε έτσι η πραγματική και ονομαστική σύγκλιση της Ελληνικής οικονομίας με την υπόλοιπη Κοινότητα.

TΟ OPAMΑ της κυβερνήσεως εκείνης της περιόδου ήταν να γίνει η Ελλάδα χώρα όπου η σκληρουλία και η δημιουργήστηρη ανάπτυξη είναι η μόνη βάση για οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Ο ενδιάμεσος στόχος για την επίτευξη αυτού του οράματος ήταν η απελευθέρωση των υγιών δυνάμεων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με τη συρρίκνωση του δημόσιου τομέα και τη δημιουργία ενός πλαισίου θεσμών που ευνοεί την ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων και την ταχεία προσαρμογή της παραγωγής σε αλλαγές των συνθηκών της σημαρών. Τα μέσα πολιτικής ήταν η μακροοικονομική πείθαρχία και οι διαρθρωτικές αλλαγές. Η επιτυχία της πολιτικής αυτής είναι κρίσιμης σημασίας για την επίτευξη μόνιμης οικονομικής ανάπτυξης και για τον στόχο της Ελλάδας να είναι στην πρώτη ταχύτητα της Ευρωπής.

Ποιες είναι οι συγκεκριμένες δυσκολίες στις οποίες σκόνταψε η εφαρμογή αυτής της πολιτικής στην Ελλάδα; Ασφαλώς όχι στην ιδεολογική αντιπαράθεση μεταξύ δεξιάς και αριστεράς. Σκόνταψε

στην αντιπαράθεση μεταξύ των δυνάμεων του εκ-
συγχρονισμού και των οργανωμένων συμφερό-
ντων. Πώσα από κάθε αντίδραση στην αποκρατικο-
ποίηση και στην απελευθέρωση των αγορών κρύ-
βεται κάποιο συμφέρον. Προμηθευτές που δεν επι-
ζητούν την ένταση του ανταγωνισμού, πελάτες
που δεν θέλουν να χάσουν την προνομιακή τους
πρόσθιαση στην αγορά, συντεχνιακά συμφέροντα
που εμποδίζουν κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια
προκειμένου να διατηρήσουν τα προνόμιά τους,
πολιτικοί που θέλουν να διατηρήσουν τη δυνατότη-
τα διορισμού των ψηφοφόρων τους σε κρατικές
επιχειρήσεις, διοικητικά συμβούλια που θέλουν να
παραμείνουν στις θέσεις που τους διόρισε το δημό-
σιο, είναι κλασικά παραδείγματα συμφερόντων
που αντιδρούν στην αλλαγή του ιδιοκτησιακού κα-
θεστώτος εφ' όσον αφορά τους ίδιους.

Αλλά και στην απελευθέρωση των αγορών από
κρατικές παρεμβάσεις η κυβέρνηση συγκρούστηκε
με κατεστημένα συμφέροντα και νοοτροπίες. Η άρ-
ση των περιορισμών στην είσοδο στις αγορές και
στα επαγγέλματα είναι θετική για όσους είναι απέ-
ξινα και αρνητική για όσους είναι μέσα και θέλουν να
προστατευτούν από τον ανταγωνισμό. Παράδειγ-
μα οι αντιδράσεις που συνάντησε η προηγούμενη
κυβέρνηση στην άρση των κρατικών μονοπωλίων
στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και στις τηλε-
πικοινωνίες. Άλλο παράδειγμα η απελευθέρωση
μιας σειράς επαγγελμάτων, όπως οι ορκωτοί λογι-
στές, οι αρτοποιοί και οι εμπορικοί αντιπρόσωποι.
Τρίτο παράδειγμα η απελευθέρωση του ωραρίου
των καταστημάτων, που σημαίνει ένταση του
ανταγωνισμού, ευνοώντας τα μεγάλα καταστήμα-
τα που μπορούν να έχουν πολλές βάρδιες, αλλά και
μειώση του κόστους διανομής των προϊόντων προς
όποιον των καταναλωτών.

Το ερώτημα δεν είναι αν οι θεσμικές αλλαγές που
εντείνουν τον ανταγωνισμό είναι προς όφελος της
οικονομίας. Αυτό είναι προφανές. Οι χώρες που
είναι οι πιο ανταγωνιστικές διεθνώς είναι οι χώρες
με έντονο ανταγωνισμό στην ίδια τους την αγορά.
Το πρόβλημα στην εφαρμογή παρόμοιων θεσμικών
αλλαγών είναι ποιος κερδίζει και ποιος χάνει από
αυτές. Αυτοί που χάνουν είναι ουνήθως τα οργα-
νωμένα συμφέροντα που έχουν τη δυνατότητα να
επηρεάσουν πολιτικές αποφάσεις, ενώ αυτοί που
κερδίζουν είναι ακριβώς αυτοί που δεν είναι οργα-
νωμένοι και δεν έχουν πολιτική δύναμη, όπως για
παράδειγμα οι καταναλωτές. Κυθερήσεις που εν-
διόουν ευκολά στα οργανωμένα συμφέροντα δεν
συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της
χώρας τους.

Π ΟΙΕΣ είναι σήμερα οι επιλογές οικονομικής
πολιτικής και ποιες οι συνέπειες των επιλο-
γών:

Η οικονομία θρίακεται σήμερα σε μια κρίσιμη
καμπή. Παρ' όλη την πρόοδο που έχει συντελεστεί
την τελευταία τριετία, η οικονομική κατάσταση πα-
ραμένει εύθραυστη. Το υψηλό δημόσιο χρέος και τα
ελλείμματα δημιουργούν σημαντικές αδεβαιότητες,
ιδιαίτερα σε ένα διεθνές περιβάλλον ύφεσης και
συναλλαγματικών διαταραχών. Οποιαδήποτε
αντιστροφή στην οικονομική πολιτική θα υπονό-
μευει την εμπιστοσύνη και θα απειλούσε την πρόο-
δο που έχει επιτευχθεί. Αν ανακοπεί η πορεία μείω-
σης του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι θέμα
ότι τα επόπτια θα αυξηθούν και ότι η ύφεση θα
ενταθεί. Η ανάκαμψη προϋποθέτει, επομένως, δια-
πήρηση της εμπιστοσύνης που έχει δημιουργηθεί.

Η διατήρηση της εμπιστοσύνης των αγορών στην
οικονομική πολιτική είναι πολύ πιο σημαντική ση-
μερα απ' ό.τι ήταν πριν τρία χρόνια. Το οικονομικό

περιβάλλον έχει αλλάξει αισθητά. Οι συναλλαγματι-
κοί περιορισμοί έχουν καταργηθεί. Το τραπεζικό
σύστημα δεν έχει πλέον καρμιά υποχρέωση να χρη-
ματοδοτεί τα ελείμματα του δημοσίου. Σήμερα
σχεδόν το σύνολο του δημοσιονομικού ελλείμματος
χρηματοδοτείται με πώληση ομολόγων στη μη τρα-
πεζική αγορά, δηλαδή στο ευρύ κοινό. Σε ένα τέτοιο
περιβάλλον, οποιαδήποτε αδεβαιότητα που προς
την σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας,
η οποιαδήποτε προσπάθεια μείωσης των επιπο-
κίων με διοικητικά μέτρα, είναι βέβαιο ότι θα οδηγή-
σε σε εκροή κεφαλαίων και θα δυσχεραίνει τη χρη-
ματοδότηση των ελλειμμάτων. Οι τάσεις αυτές
έχουν ήδη αρχίσει να διαφαίνονται από την πρόσ-
φατη μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων
και τη δυσκολία διάθεσης τίτλων του δημοσίου
στην αγορά.

Το συμπέρασμα είναι ότι δεν υπάρχουν μαγικές
λύσεις. Ο πληθωρισμός δεν μειώνεται με συμφωνίες
κυρίων αλλά με τη μείωση των ελλειμμάτων. Τα
ελλείμματα δεν μειώνονται με ευχολόγια αλλά με
μέτρα που ασφαλώς θα διασφεστήσουν μια μερίδια
των ψηφοφόρων. Όπως σήμερα αναγνωρίζει επί
τέλους ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου, η σημάδια εκδικεί-
ται όταν οι κυθερήσεις παίρνουν διοικητικά μέτρα
για τη μείωση του πληθωρισμού και των επιποκίων.
Μόνη λύση για την εξυγίανση και ανάπτυξη της
ελληνικής οικονομίας είναι η συνέχιση της πολιτικής
σταθεροποίησης και διαρθρωτικών αλλαγών που
εκίνησε η προηγούμενη κυθερήση. Κάθε πειρα-
ματισμός με εναλλακτικές λύσεις θα οδηγήσει σε
αύξηση του χρέους που θα καταστήσει δυσκολότε-
ρη την προσαρμογή, που τελικά αναπόφευκτα θα
χρειαστεί, ενώ θα χαθεί πολύτιμος χρόνος στην
πορεία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με την
υπόλοιπη Κοινότητα. □